

СОЦІАЛЬНА ФІЛОСОФІЯ

УДК 177.9+325.1

DOI 10.35423/2078-8142.2022.1.1.1

С. П. Балінченко,

кандидат філософських наук, доцент,

доцент кафедри філософії,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

e-mail: sp.balinchenko@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8345-0522>

ОПТИКА ВЛАДИ: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ГРУП У СПІЛЬНОТАХ

У статті наведено сучасні соціально-філософські дискусії, що стосуються автентичності і автономії, з огляду на реалізацію оптики влади – регулювання маркованості акторів і доступу до влади представників окремих груп у спільнотах, а також їхньої репрезентації у медіа- та правових дискурсах. Проблеми асиметрії зримості (visibility) розглянуто через соціальну репрезентацію груп, з урахуванням концепцій визнання, екзотизації й адаптації, влади і безвладдя, в яких враховано миттєвий і відтермінований комунікативний вплив зримості на соціальну згуртованість й інтеграційні процеси у спільнотах. На прикладі положень проєкту «Стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження довгострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2023 року», наведено оцінку деформацій зримості в українському суспільстві, а також прогнозовано ймовірний вплив стану медіа-зримості внутрішньо-переміщених осіб та мешканців невідконтрольних уряду територій України на формування сценаріїв реінтеграції тимчасово окупованих територій.

Ключові слова: зримість, автентичність, гетерономія, інтеграція, реінтеграція, Україна.

У сучасних соціально-філософських дискусіях проблеми влади і безвладдя представлені в полі автономії і гетерономії, а також впливу зримості (visibility) та незримості (invisibility) на соціокультурний простір [1; 3; 6; 7; 8; 9; 15].

Питання зримості не вичерпуються репрезентацією уразливих груп у спільноті. Додаткового осмислення потребують також аспекти, пов'язані з умовами доступу до прийняття рішень, цінностями, що ними послуговуються агенти під час здійснення життєвих виборів, механізмами визнання присутності груп зі специфічними потребами у соціокультурному просторі. Отже, особливого значення в такому контексті набувають інтерпретації дилеми агентства Р. Дворкіним та К. МакКей, теорія спостерігача (Н. Луман, А. Салем), тривимірний підхід до влади і безвладності Дж. Гавенти.

Зокрема, проблематика ціннісного підґрунтя автентичності і визнання можливості уникнути конфлікту цінностей під час адаптації до наслідків життєвого рішення у кризових обставинах запропонована Кетрін МакКей у 2020 р. у вигляді дискусії про можливий розрив між автономією та автентичністю, і є важливою для розуміння й української ситуації, зокрема, з огляду на потребу в осмисленні наслідків масового тривалого внутрішнього переміщення в Україні (1 473 650 внутрішньо переміщених осіб, станом на 6 липня 2021 р. [5, с. 1]), а також оптимальних сценаріїв реінтеграції тимчасового окупованих територій після деескалації конфлікту та деокупації.

Метою статті є огляд дискусій щодо (не)зримості груп у спільнотах, сфокусований на визначенні умов реалізації автентичності груп шляхом подолання стану вимушеної безвладності. Основне дослідницьке питання може бути сформульовано таким чином: «Чи сумісні автентичність і незримість, автономія і безвладність, з огляду на інтеграційні процеси у спільнотах?». Серед підпитань найбільш релевантним в українському контексті здається наступне: «За яких умов незримість можна вважати вибором представників групи?»

Комплексний характер дослідницького питання зумовив вибір методології. Крім аналізу актуальних теоретичних дискусій з питань влади, безвладності і гетерономії, в контексті проблематики зримості груп, з метою вивчення особливостей зримості уразливих груп в Україні й оцінки ймовірних сценаріїв, було застосовано причинно-шаровий аналіз (CLA). Вторинний аналіз кількісних даних опитувань громадянської думки в Україні дав можливість уточнити інформацію про врахування специфічних проблем внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та жителів територій, непідконтрольних уряду (НПУТ), в умовах тривалого інформаційного і збройного протистояння на Сході України за участі Росії та проросійських угруповань.

Новизною дослідження, представленого у статті, є звернення до проблематики влади і зримості груп в Україні, з позиції оцінки соціальної згуртованості та доступу до прийняття рішень, в контексті тривалого внутрішнього переміщення. На основі аналізу концепцій влади, безвладності і зримості уточнено поняття «сліпої плями» щодо репрезентації уразливих груп в офіційних дискурсах.

Серед перспектив запровадження результатів, викладених у статті, можна відзначити формулювання проблеми зримості й уточнення термінології, в українському контексті, а також започаткування дискусії в українському філософському середовищі про окулоцентричність влади.

Обмеженням дослідження є відсутність повноцінного доступу до даних про населення НПУТ України, лакуни в україномовній соціально-філософській термінології, що стосується питань репрезентації, а також оцінки доступу до влади і ситуацій безвладності уразливих груп на підставі їхньої (не)зримості у соціокультурному просторі.

З огляду на це, терміни, що їх вжито у публікації, слід розуміти вказаним далі чином. *Владу* розглянуто в контексті визначень Дж. Гавенти, Р. А. Дая, Н. У. Полсбі й Е. Тоффлера: з одного боку, через рівень доступу до прийняття рішень [4, с. 5–7], а з іншого – як механізм регулювання доступу до необхідних вражень і ресурсів [16, с. 561]. Під *безвладністю* у статті запропоноване бачення,

що стосується, по-перше, відсторонення груп від прийняття рішень шляхом контролю ресурсів, непотрапляння окремих питань до порядку денного, по-друге, адаптивної реакції акторів, що є наслідком інтерналізації запропонованих цінностей, правил і патернів [4, с. 12], з метою акультурації чи асиміляції. *Зримість* (visibility) розглянуто в контексті досліджень А. Брігенті та Б. Пері [1; 8] як дискурсивну присутність, що супроводжує фізичну [8, с. 7]. Під *незримістю* (invisibility) групи слід розуміти відсутність у порядку денному органів влади питань щодо викликів, специфічних для групи (наприклад, пов'язаних з міграцією та інтеграцією до спільнот); відповідно, *сліпа пляма* (blind spot) вживається у значенні відсутності фрагменту соціальної дійсності у наративах [6; 9]. *Суперзримість* (super-visibility) передбачає наявність у соціокультурному просторі дискурсивних процесів, що маркують і підкреслюють інакшість якоїсь групи, визначають позицію представників групи в контексті позитивних і негативних кодів соціокультурного простору [1, с. 333; 8, с. 6; 6; 9]. *Автентичність*, у контексті зримості, запропоновано розуміти, за Маккей (2020), як самосприйняття, сумісне з гетерономією, з урахуванням того, що включеність акторів у спільний соціокультурний простір і процес співтворення (co-creation) потребують стабілізації зовнішнього і внутрішнього наративів представників групи [7, с. 361].

Таким чином, репрезентацію груп у спільнотах розглянуто через «оптику влади» – у полі сучасних дискусій про окулоцентризм і асиметрію зримості у суспільному і політичному вимірах комунікації.

Зримість у сучасному соціально-філософському дискурсі: огляд актуальних питань

Андреа Брігенті у 2007 р. ввів категорію зримості у словник концептів, актуальних для суспільних наук. Дослідник наголошував, що «реалізація влади завжди полягає у реалізації селективної (не)зримості» [1, с. 339]. Пропонуючи досліджувати зримість, Брігенті визначає такі типи зримості: 1) зримість соціального типу (social-type visibility) як сферу визнання і нормалізованої зримості;

2) медіа-зримість (*media-type visibility*), яка реалізується за принципом проєкції інформації про суб'єктів в інші контексти, створення ефекту інформаційного відголосу, в процесі поширення якого ймовірними є зміни в оцінках і повідомленнях, що проєктуються; 3) зримість контролю (*control-type visibility*), реалізується як інструмент нагляду, стратифікації і маркування груп й індивідуальних акторів у спільноті [1, с. 338–339]. З огляду на наведене вище дослідницьке питання, найбільш релевантним для нашої публікації є соціальний вимір зримості, а також такі аспекти як визнання, маркування і нормалізація відносно до репрезентації уразливих груп у спільнотах.

Сучасні дискусії про зримість охоплюють широке проблемне поле на перетині міграційних студій, політології, соціології та соціальної філософії.

Ключовими аспектами дискусії є, з одного боку, визначення зримості в контексті визнання, автентичності, автономії і відповідальності. Водночас, висловлюються аргументи проти окулоцентризму влади, і саме безвладність визначається як наслідок спотворення зримості, коли остання реалізується шляхом нагляду і контролю з боку провладних структур. Особливу увагу в сучасних дискусіях щодо зримості і влади приділено проблематиці доступу уразливих груп до прийняття рішень у спільнотах. Соціально-політичні і дискурсивні наслідки незримості таких акторів – це не лише порушення соціальної згуртованості, а й зміни у символічному просторі на рівні «ми-вони», із загостренням негативного сприйняття Іншого й актуалізацією відповідних соціальних міфів.

Розгляд цих аспектів доцільно розпочати з питання дилеми агентства про можливість добровільного прийняття нав'язаних умов чи вимушених рішень. У творі «Теорія і практика автономії», Дж. Дворкін наголошував на тому, що прийняття рішень неминуче призводить до суперечності автономії та неавтономії, оскільки відданість, обов'язок, любов, прагнення і обіцянка неминуче скеровані ззовні прагненнями і потребами інших [2, с. 22–24]. Своєю чергою, Р. Дворкін у творі «Справедливість для їжаків» підкреслює значення визнання, гідності і самоповаги суб'єкта як підстави

прийняття рішень [3, с. 277]. Далі, питання про застосування дилеми агентства до уразливих груп знаходить своє відображення в урахуванні автентичних цінностей і припущенні можливості для агента бути автентичним і гетерономним одночасно, за припущенням К. Маккей [7, с. 367]. Дослідниця пропонує відмовитись від ідеї і слововжитку, що визначають поняття «істинної внутрішньої сутності» (true/core self) суб'єкта, і визнати сумісність зовнішніх і внутрішніх наративів, за якої відмова від відчуження цінностей, переконань і мотивації може вважатись слабкою формою їх ствердження і прийняття в якості власних, а отже – засвоєння у вигляді ідентичності [7, с. 360–361]. Соціальне визнання групи і актуалізація механізмів співтворення простору, на основі такого припущення, стає не лише важливою умовою для формування ідентичності представників групи, а й уможливорює розробку комунікативних, соціокультурних і політичних сценаріїв, що стосуються розвитку групи, взаємодії з іншими групами у спільноті, пасивної чи активної позиції стосовно втілення ймовірних моделей спільного майбутнього. За Маккей: «для того, щоб я була такою, якою я себе сприймаю і якою хочу стати, необхідно, щоб мені забезпечили соціальне визнання моєї особистості як такої, що може стати тією майбутньою особистістю; отже, персональна ідентичність потребує мінімального соціального визнання» [7, с. 361].

Утім, хоча зримість, за Брігенті, визначає онтоепістемологічну будову суб'єктів і об'єктів, все ж вона не пов'язана з визнанням безпосередньо [1, с. 329]. Дослідник пропонує окреслити межі справедливої зримості (visibility thresholds), де нижнє порогове значення межує з виключенням зі спільноти або відстороненням від прийняття рішень, а верхнє порогове значення справедливої зримості слугує межею, поза якою опиняється суперзримість групи, коли соціальний імідж представників окремої групи, поширюваний у медіа і представлений у законодавчих актах, гротескно перебільшує значення аспектів, що не опиняються в центрі уваги під час розгляду інших груп у тотожних умовах (наприклад, під час оформлення пенсії чи реєстрації актів державного стану). Б. Пері, своєю чергою, наголошує, що суперзримість мікропрактик групи

через дискурсивні процеси створює підстави для реалізації політики розбіжностей, коли «ми» і «вони» стають зримими у дискурсивній взаємопов'язаності, у світлі опозицій «норма/відхилення» чи «адаптація/деадаптація» [8, с. 6]. Безвладність такого роду частково збігається з вимірами влади, за Дж. Гавентою, де актори можуть бути виключені з прийняття рішень через штучно створені провладними структурами бар'єри й актуалізовані соціальні міфи [4, с. 20–21]; саме так міфологема «нормальності» функціонує як гіпотетичний шаблон зримості й автентичності у спільноті, відхилення від якого ставить адаптацію «інших» під загрозу.

«Сліпа пляма», що утворюється внаслідок такого виключення з прийняття рішень у спільноті, створює не лише ілюзію нерелевантності специфічних проблем уразливої групи для спільноти в цілому, а й штучну субординацію за принципом «нормальності» і зримості. Із перспективи дослідження зримості Н. Луманом та його інтерпретації А. Салемом, дія окремого суб'єкта може сприйматись як «індивідуальна і така, що не спричиняє соціальний резонанс», утім, спільнота є результатом міжособистісної взаємодії та регулювання [9, с. 17]. Тож, коли спостереження виходить за межі «самореферентного самоаналізу» (self-referential self-analysis), відбувається експлікація «сліпої плями» шляхом зіставлення різних фрагментів сприйняття проблеми суб'єктами. Наприклад, на рівні правового дискурсу, публічне обговорення «Стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження довгострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2023 року» в Україні у 2020 р. актуалізувало проблему вжитку понять «проблема» і «тягар» у контексті внутрішнього переміщення в офіційних документах – саме як «сліпу пляму» стосовно соціального й інтелектуального капіталу ВПО у спільнотах [12].

Водночас, дискусія щодо асиметрії зримості і спостереження стосується суперзримості як чинника уразливості і маркування у спільноті. Надання певного статусу з метою забезпечення соціальною допомогою у складних життєвих ситуаціях (безробіття, внутрішнє переміщення та інших) містить ризик дезадапційної зримості через нагляд за фінансовими умовами, місцем перебування і пере-

міщеннями осіб. Інтеграція у спільноту, відтак, виглядає можливою за умови статусної асиміляції – і процес відмови представників уразливих груп від суперзримого статусу і асоційованого з ним контролю з боку соціальних служб і органів влади перетворюється на сучасну версію окулоцентричної соціальної одиссеї, з міфологемами «осліплення Циклопа», «переслідування з боку Посейдона» і «намагання покинути острів Каліпсо» з метою знаходження автентичного соціокультурного простору й уточнення кордонів автономії.

Оптика влади в Україні: інтеграція та реінтеграція в перспективі зримості груп

Визначення дискурсивних чинників, що спричиняють незримість та суперзримість груп, є актуальним завданням для України, як з огляду на додаткові аспекти вразливості ВПО у спільнотах переселення, актуалізовані протягом останніх двох років у зв'язку зі змінами соціокультурного простору внаслідок поширення COVID-19, так і з урахуванням поточних дискусій щодо ймовірних сценаріїв реінтеграції тимчасово окупованих територій (ТОТ) та зміцнення соціальної згуртованості в країні.

У проєкті «Стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження довгострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2023 року», представленому до публічного обговорення у 2020 р., сам документ визначено як «елемент довгострокової державної політики, спрямованої на створення умов, в яких ВПО *не потребуватимуть жодної спеціальної допомоги та захисту у зв'язку з їх переміщенням і зможуть у повному обсязі користуватися своїми конституційними правами без будь-якої дискримінації, заснованої на факті переміщення* (Курсив мій. – С. Б.)» [13].

Серед чинників, що спричиняють уразливість ВПО через суперзримість групи, можна, цитуючи документ, навести подвійну дискримінацію жінок під час працевлаштування, залежність соціального захисту від наявності довідки про взяття на облік ВПО (зокрема, якщо виплати не пов'язані з переміщенням), додаткові про-

цедури ідентифікації і перевірки, обмеження у свободі пересування й обранні банку для обслуговування під час оформлення виплат, складнощі з підтвердженням здобутих у ТОТ освітньо-кваліфікаційних рівнів [13].

Незримість групи, поміж іншим, пов'язана з радянським атавізмом «прописки», що суперечить сучасній ситуації мобільності населення у країні. Так, за положеннями Стратегії, незримість ВПО можна визначити в обмеженому доступі до участі у житті громад і розробці управлінських рішень «через те, що [ВПО] не вважаються достатньою мірою членами територіальних громад» [13].

Цікавим є те, що конструктивні рішення, запропоновані у проєкті Стратегії, такі як «залучення потенціалу ВПО для розвитку територіальних громад; підтримка самоорганізації ВПО; забезпечення конструктивної взаємодії між ВПО, приймаючими територіальними громадами, органами державної влади та органами місцевого самоврядування; ... залучення ВПО в процес формування та реалізації державної, регіональної та місцевої політики; ... запровадження нових підходів до визначення належності особи до територіальної громади за місцем фактичного проживання» [13], втім, супроводжуються процедурами, які можна визначити як надпорогові, за підходом Брігенті, до зримості, оскільки «щорічний моніторинг та оцінка стану інтеграції ВПО в приймаючі територіальні громади» [Ibidem], парадоксально, формує нову групу спостереження, «колишні/інтегровані ВПО», несумісну з фактичною інтеграцією і зримістю в полі норми.

Ще одним проблемним аспектом зримості в Україні є неможливість повноцінної репрезентації населення НПУТ у національних опитуваннях, у зв'язку з обмеженнями доступу і ризиками проведення такого моніторингу [10]. При тому, за інфографікою «Оцінка імплементації Національної стратегії у сфері прав людини (2016–2019)», якщо захист прав ВПО зростає в цей період на 52%, індикатори захисту прав населення ТОТ України залишається на рекордно низькому рівні [14, с. 5], що становитиме виклик для реалізації майбутніх сценаріїв реінтеграції ТОТ.

Дослідження на базі індексу соціальної згуртованості і примирненя в Україні (2019), з огляду на ймовірні сценарії реінтеграції, продемонструвало низку суперечливих тенденцій, що стосуються ідентичності і відчуття приналежності жителів НПУТ. Зокрема, цікавими є дані про те, що, за шкалою 0-10, респонденти зі вказаною ідентичністю громадян самопроголошених республік оцінювали ймовірність сценарію безкомпромісного відокремлення, усереднено, як 5,0, а сценарію реінтеграції зі спеціальним статусом – як 1,9 [10, с. 52]; до того ж, респонденти, які вказали російську ідентичність, оцінюють ймовірність сценарію реінтеграції як 3,2 з 10 (сценарію відокремлення НПУТ від України – 7,3) [10, с. 52]. Серед респондентів зі НПУТ, які вказали громадянство України й ідентичність «українець», сценарій реінтеграції з особливим статусом отримав 6,7 та 7,2 з 10, відповідно [10, с. 52].

Важливими також є дані опитування щодо сприйняття прав людини українцями, у 2020 р., для визначення викликів реінтеграції та оцінки ставлення жителів підконтрольних уряду регіонів до жителів НПУТ, в контексті фактичної відсутності зримості останніх у медіа-просторі. Наприклад, 8,5–14% респондентів з різних регіонів погодились зі ствердженням в опитуванні, що залишитись у НПУТ було вибором жителів цих територій, і Україна не повинна надавати їм свою підтримку [11, с. 1]; а 3,9–7,9% респондентів з підконтрольних уряду регіонів України обрали відповідь «будь-хто з тих, хто залишився у НПУТ, є колаборантами із самопроголошеними республіками» на питання про кримінальну відповідальність за колаборацію [11, с. 2].

Таким чином, недостатня медіа- та соціальна зримість жителів НПУТ в Україні не лише сприяє уніфікації та екзотизації жителів ТОТ, а й може стати серйозним викликом під час майбутньої реінтеграції. Водночас, суперзримість ВПО у спільнотах переміщення та їхня недостатня зримість у контексті доступу до прийняття рішень на рівні громади зменшує потенціал залучення ВПО до процесів реінтеграції в якості агентів змін та міжрегіональної згуртованості.

Отже, дискусії щодо «толерування амбівалентності» [7] і визнання того, що гетерономність і ситуативна безвладність не виключають автентичності акторів, є надзвичайно важливими з огляду на регулювання питань інтеграції та реінтеграції з урахуванням соціополітичних викликів, зокрема в Україні.

В умовах деформації зримості, а саме – незримості і суперзримості груп у спільнотах, слід брати до уваги дискурсивні чинники порушення репрезентації акторів. Наприклад, зв'язок між рестрацією у певному регіоні, статусом і доступом до ресурсів чи управління, зафіксований у правовому дискурсі й реплікований у медіа, створює ситуацію, коли інтеграція у спільноту потребує незримості, відмови від репрезентації в якості представника уразливої групи. небезпекою такої інтеграції, чи, точніше, псевдоасиміляції, є зникнення з порядку денного питань, специфічних для відповідних уразливих груп громадян.

Таким чином, оптику влади слід розглядати в контексті доступу до прийняття рішень. Перспективою подальшого дослідження зримості уразливих груп в Україні є визначення впливу незримості і суперзримості на соціальну згуртованість, а також сценарії реінтеграції та примирення, з урахуванням потреб і очікувань гіпотетичних учасників, у тому числі – гетерономних.

Зокрема, дослідження стану медіа-зримості ВПО та жителів НПУТ в Україні є нагальною проблемою, в такому контексті. А отже, одним з важливих майбутніх дослідницьких питань можна вважати наступне: «Чи є зворотнім процес виключення агентів з прийняття рішень, і якими є прогнозовані наслідки залучення до влади представників груп, специфічні проблеми яких ігнорувались протягом тривалого часу?»

ЛІТЕРАТУРА

1. Brighenti A. Visibility: a category for the social sciences. *Current Sociology*. 2007. 55(3). P. 323–342. URL: <https://doi.org/10.1177/0011392107076079>.
2. Dworkin G. *The Theory and Practice of Autonomy*. Cambridge University Press, 1988.
3. Dworkin R. *Justice for Hedgehogs*. The Belknap Press of Harvard University Press. Cambridge, Massachusetts; London, England, 2011.
4. Gaventa John. *Power and Powerlessness: Quiescence and Rebellion in an Appalachian Valley*. Urbana and Chicago: The University of Illinois Press, 1980.
5. *IOM's Assistance to Conflict-affected People in Ukraine*. Bi-monthly Report. IOM Ukraine, June-July 2021. URL: https://www.iom.org.ua/sites/default/files/iom_ukraine_assistance_report_june-july_2021_eng.pdf
6. Luhmann Niklas. *Art as a social system*. Stanford: Stanford University Press, 2010.
7. MacKay K. Authenticity and Normative Authority: Addressing the Agency Dilemma with Values of One's Own. *Journal of Social Philosophy*. 2020. V. 51(3). P. 349–370. URL: <https://doi.org/10.1111/josp.12309>.
8. Perry B. «All of a sudden, there are muslims»: visibilities and islamophobic violence in Canada». *International Journal for Crime, Justice and Social Democracy*. 2015. 4(3). P. 4–15. URL: <https://doi.org/10.5204/ijcjsd.v4i3.235>.
9. Salem Ay. Niklas Luhmann, observing systems and social critique. *Sociologija. Mintis ir veiksmas*. 2014. 34(1). P. 17–34. URL: <https://doi.org/10.15388/SocMintVei.2014.1.7458>.
10. *Toward a Common Future: Voices from both Sides of the «Contact Line»*. USAID. SEED, 2020. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/en/home/library/recovery-and-peacebuilding/SCORE-report-toward-a-common-future.html>.
11. *Ukrainians Perceptions of the Human Rights Challenges Triggered by the Conflict in the East of Ukraine*, 2020. UNDP. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/en/home/library/recovery-and-peacebuilding/results-of-the-omnibus-polling.html>.
12. *Звіт за результатами публічного громадського обговорення проєкту розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження довго-*

строкових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2023 року», 2020. URL: <https://bit.ly/2YgWtWr>.

13. Міністерство реінтеграції повідомляє про електронних консультацій. 2020. URL: <https://bit.ly/3uGm9aM>.

14. Оцінка імплементації Національної стратегії у сфері прав людини (2016–2019). 2020. URL: https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/democratic_governance/the-national-human-rights-strategy-assessment.html.

15. Пролеєв С. *Влада і суспільство: постмодерна перспектива*. К. : Дух і Літера, 2021. 300 с.

16. Фолфлер Е. *Нова парадигма влади. Знання, багатство й сила*. Х. : Видавництво «АКТА», 2003. 685 с.

REFERENCES

Brighenti, A. (2007). “Visibility: a category for the social sciences”, *Current Sociology* 55(3): 323–342. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/0011392107076079>.

Dworkin, G. (1988). *The Theory and Practice of Autonomy*. Cambridge University Press.

Dworkin, R. (2011). *Justice for Hedgehogs*. The Belknap Press of Harvard University Press. Cambridge, Massachusetts; London, England.

Gaventa, J. (1980). *Power and Powerlessness: Quiescence and Rebellion in an Appalachian Valley*. Urbana and Chicago: The University of Illinois Press.

IOM’s Assistance to Conflict-affected People in Ukraine (2021). *Bi-monthly Report. IOM Ukraine, June-July*. Retrieved from https://www.iom.org.ua/sites/default/files/iom_ukraine_assistance_report_june-july_2021_eng.pdf

Luhmann, N. (2000). *Art as a social system*. M. Eva (Trans). Knodt. Stanford: Stanford University Press.

MacKay, K. (2020). Authenticity and Normative Authority: Addressing the Agency Dilemma with Values of One’s Own. *Journal of Social Philosophy* 51 (3): 349–370. Retrieved from <https://doi.org/10.1111/josp.12309>.

Perry, B. (2015). “All of a sudden, there are muslims’: visibilities and islamophobic violence in Canada”, *International Journal for Crime, Justice and So-*

cial Democracy 4(3): 4–15. Retrieved from <https://doi.org/10.5204/ijcjsd.v4i3.235>.

Salem, Ay. (2014). Niklas Luhmann, observing systems and social critique. *Sociologija. Mintis ir veiksmas* 34(1): 17–34. Retrieved from <https://doi.org/10.15388/SocMintVei.2014.1.7458>.

Toward a Common Future: Voices from both Sides of the “Contact Line”. (2020). USAID. SEED. Retrieved from <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/en/home/library/recovery-and-peacebuilding/SCORE-report-toward-a-common-future.html>.

Ukrainians Perceptions of the Human Rights Challenges Triggered by the Conflict in the East of Ukraine. (2020). UNDP. Retrieved from <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/en/home/library/recovery-and-peacebuilding/results-of-the-omnibus-polling.html>.

Report on the results of the public consultation on the draft of the CMU Resolution “On Approval of the Strategy of Integration of Internally Displaced Persons and Implementation of Long-Term Solutions to Internal Displacement until 2023” (Zvit za rezultatmi publichnoho hromadskoho obhovorennia proektu rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy “Pro skhvalennia Strategii intehtratsii vnutrishnio peremishchennykh osib ta vprovadzhennia dovhostrokovykh rishen shchodo vnutrishnioho peremishchennia na period do 2023 roku”). (2020). Retrieved from <https://bit.ly/2YgWtWr>. [In Ukrainian].

The Ministry of Reintegration announces the electronic consultations (Minreintehtratsii povidomliae pro provedennia elektronnykh konsultatsii). (2020). Ministry of Temporarily Occupied Territories and IDPs of Ukraine. Retrieved from <https://bit.ly/3uGm9aM>. [In Ukrainian].

Evaluation of implementation of the National Human Rights Strategy (2016-2019) (Otsinka implementatsii Natsionalnoi stratehii u sferi prav liudyny (2016-2019)). (2020). Retrieved from https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/democratic_governance/the-national-human-rights-strategy-assessment.html. [In English and Ukrainian]

Proleev, S. (2021). Power and Society: Postmodern Perspective. *Vlada i suspilstvo: postmoderna perspektyva*. Kyiv, Dukh I Litera. [In Ukrainian].

Toffler, E. (2003). Powershift (Metamorfozy vlasti). Kh, Izdatelstvo ARTA. [In Ukraine].

Svitlana Balinchenko

Candidate of Philosophical Sciences (Ph.D.), Associate Professor of the Philosophy Department of Yuriy Fedkovych Chernivtsi national University, e-mail: sp.balinchenko@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8345-0522>

Optics of Power: Social-philosophical Perspectives on Groups Representation in Communities

Abstract

In the article, the recent social-philosophical discussions on authenticity and autonomy have been reviewed through the optics of power. The latter is understood as the regulation of the actors' state of being marked or unmarked in the social-cultural space. Another dimension of the optics is the adjustment of the access to power and representation of the groups in media-related and legal discourses. The visibility asymmetry has been considered through the social representation of the groups, with attention paid to the concepts of recognition, exoticization and adaptation, power, and powerlessness. The immediate and terminated effect of visibility on social cohesion and integration processes in communities has been reviewed in this context. The distortions of visibility, such as invisibility and super-visibility, require estimation of the unmarked normalcy threshold for the communities; therefore, the Ukrainian perspective on the issue involved the analysis of the conflict-related massive protracted inner displacement in the country. Based on the situation descriptions and action plans suggested in the project on the Strategy of Integration of Internally Displaced Persons and Implementation of Long-Term Solutions to Internal Displacement until 2023, the distortions of visibility in the Ukrainian communities have been assessed. One of the suggested perspectives implies the possible impact evaluation of media-type visibility of the internally displaced persons and residents of the non-government-controlled areas in Ukraine on the scenarios of reintegration of the territories temporarily occupied by the Russian Federation and Russia-backed forces. The theoretical adjustment lies in finding the visibility theory gap and formulation of the further research question on the correlation between the group visibility and reconciliation being facilitated by the actors.

Keywords: *visibility, authenticity, heteronomy, integration, reintegration, Ukraine.*